

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

LPKTS puslapis interne: <http://www.lpkts.lt>

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

* 2015 m. gegužės 22 d. *

Paminėjome Partizanų pagerbimo dieną

Gegužės 15 dieną Marijampolės „Spindulio“ kino teatre įvyko dokumentinio filmo „Žaibas – Dzūkijos legenda“ pristatymas Marijampolės mokyklų vyresniųjų klasių mokiniams. Pristatymą organizavo Marijampolės savivaldybė, pavadinusi jį pilietiškumo pamoka, skirta Partizanų pagerbimo, kariuomenės ir visuomenės vienybės dienai. Jame dalyvavo Marijampolės mero pavaduotoja I.Lunskienė, Švietimo, kultūros ir sporto departamento direktorius V.Dilys, savivaldybės tarybos narys Kostas Jankauskas, profesorė O.Voverienė, filmo režisierius Andrius Cimboliatis ir aš, filmo produseris.

(keliamas i 2 psl.)

Prof. Ona Voverienė, filmo „Žaibas – Dzūkijos legenda“ produseris Jonas Cimboliatis ir režisierius Andrius Cimboliatis

Partizanų pagerbimo dieną prisimintos senos ir duotos naujos priesaikos

Praėjusį penktadienį Šakių rajone vyko iškilmingas Partizanų pagerbimo, kariuomenės ir visuomenės vienybės dienos minėjimas. Renginyje dalyvavo Suvalkijos šaulių 4-osios rinktinės šauliai, Krašto apsaugos savanorių kuopa, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sąjungos Šakių filialo nariai, moksleiviai, mokytojai bei kiti svečiai. Visų pirma jie susirinko Rūdšilio girioje, kuri nuo seno garsėja istoriniai įvykių. Ten buvo paminėtos žurnalistų, pasipriešinimo okupaciniams režimams veikėjo, žuvusio Rūdšilio girioje prie Lekečių Julijono Būtėno 100-osios gimimo metinės. Užnuo-

pelnus jis apdovanotas Vyčio Kryžiaus ordino Komandoro kryžiumi. Skausmo kalnelyje Rūdšilyje 1951 m. gegužės 21 d., papuolę į pasalą ir verždamiesi iš apsuptyes, žuvo partizanai Julijonas Būtėnas-Stėvė ir Petras Jurkšaitis-Beržas. Girioje šv. Mišias už Lietuvos partizanus aukojo Panevėžio vyskupas emeritas Jonas Kauneckas.

Po šventinio paminėjimo vyko Grupės „Skylė“ akustinis koncertas „Broliai“. Grupės solistė Aistė Smilgevičiūtė teigė, jog jie ne pirmą kartą muzikuoją panašioje erdvėje.

(keliamas i 2 psl.)

Minint Partizanų pagerbimo, Kariuomenės ir visuomenės vienybės dieną, gegužės 16-ąją Kalniškės mūšio vietoje (Lazdijų r.) trumpam atgijo Lietuvos partizanų rezistencijos epizodai. Prieš 70 metų vykusio Kalniškės mūšio vietoje buvo pagerbtai visi partizaninio karo dalyviai, mūšio vietoje surenkta kovų inscenizacija.

Kalniškės mūšio paminėjimo renginiai prasidėjo šv. Mišiomis Simno Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčioje. Vėliau kapinėse prie paminklo Lietuvos partizanams padėta gėlių, žuvusiuų atminimas pagerbtas tylos minute.

Sventinis renginys vyko ir Lazdijų miesto Nepraklausomybės aikštėje. Iš ten norintieji pakviesi bėgte arba dviračiais nuvykti į Kalniškės mūšio vietą.

Partizanų pagerbimo ir Kalniškės mūšio 70 metų jubilejaus iškilmės sutraukė gausybę žmonių. Tarp jų LR krašto apsaugos ministras Juozas Olekas, LR Seimo nariai, Lietuvos kariuomenės Mechanizuotos pėstininkų brigados „Geležinis vilkas“ vadasis pulkininkas Raimundas Vaikšnoras, Lazdijų rajono savivaldybės meras Artūras Margelis, Alytaus rajono savivaldybės meras Algirdas Vrubliauskas, svečiai iš Punsko valsčiaus savivaldybės, kariškiai, šauliai, moksleiviai, ir svarbiausia – Lietuvos Laisvės kovų dalyviai ir jų artimieji.

Oficiali pagerbimo ceremonija prasidėjo Lietuvos šaulių sąjungos Karininko Antano Juozapavičiaus šaulių 1-osios rinktinės 36 šaulių priesaika, kurią priėmė krašto apsaugos ministras Juozas Olekas. Vėliau, skambant Lietuvos Respublikos himnui, pakelta Trispalvė. Garbės sargybos kuo pos karių devyniomis salvėmis pagerbtai visų Lietuvos apygardų partizanai, kovoje už Lietuvos laisvę. Pagarbą ir dėmesį susirinkusiesiems pademonstravo praskridęs Lietuvos kariuomenės Karinių oro pajėgų lėktuvas L-410.

Padėjus gėlių prie paminklo partizanams, susirinkusieji stebėjo muzikinę Lazdijų kultūros centro darbuotojų sukurta misteriją apie partizanų gyvenimą ir kovą dėl išlikimo, dėl Lietuvos. Vaizdai scenoje nepaliko abejingų, nevienam to

Kalniškės mūšiui – 70 metų

metu. Šis filmas kino teatruose bus rodomas 2016 metais.

Kalniškėje muzikinę programą atliko Lietuvos kariuomenės Sausumos pajėgų orkestras. Susirinkusieji turėjo galimybę apžiūrėti Alytaus įgulos karinių padaliniių karių parėngtą karinės technikos ir ginkluotės parodą bei paskanauti kareiviškos grikių košės.

Plačiau apie Kalniškės mūšį skaitykite kitame „Tremtinio“ numeryje.

Gintaras LUČINSKAS

Padėka

Nuoširdžiai dėkojame Alytaus rajono Simno bažnyčios klebonui, Seinų ir Punsko vikarams už gražias šv. Mišias, aukotas gegužės 16 dieną, pagerbiant žuvusius ir gyvuosius partizanus, kovojuus už Lietuvos laisvę.

Nuoširdžiai dėkojame ir Lazdijų rajono organizatoriams ir renginio dalyviams už išpūdingą Kalniškės mūšio 70-ujų metinių paminėjimą.

Linkime visiems geros sveikatos, laimingų akimirkų ir Dievo globos.

Dainavos apygardos partizanų vardu – Alfreda PIGAGIENĖ

Laikas gyvena knygose

XXVII knygos mēgėjų draugija, buvusi Kauno centrinė profsajungų biblioteka ir V. Staniulio knygynas prieš 21 metus surengė pirmąją šventę, skirtą Spaudos atgavimo, kalbos ir knygos dienai. Vyko konferencijos, geriausiai parengto ir išleisto bibliofilinio leidinio konkursai, ekslibrisų parodos, Lietuvos viešųjų bibliotekų išleistų ir parengtų leidinių konkursai. Šventės partneriais buvo Kauno miesto savivaldybės Vinco Kudirkos viešoji biblioteka, Lietuvos bibliotekininkų draugija, Kauno apskrities viešoji biblioteka.

Šventės rengėjai būrė Lietuvos, kaimyninių šalių knyginius, bibliofilus, leidėjus, bibliotekininkus, kūrybinių sąjungų narius. Kasmet buvo minimi Spaudos draudimo laikotarpio šviesuoliai, lietuviškos knygos, spaudos kelias, knygnešiai.

Šias metais Kauno įgulos karininkų ramovėje šventę surengė XXVII knygos mēgėjų draugija, Lietuvos rašytojų sąjungos Kauno skyrius (pirminkinas Vidmantas Kiaušas-Elmiškis), Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras (generalinis direktorius, draugijos narys Valdas Kubilius). Šventė skirta Spaudos atgavimo, kalbos ir knygos dieinai, XXVII knygos mēgėjų draugijos įkūrimo 85-osioms metinėms, Lietuvos etnografinių regionų metams ir M.K. Oginskio 250 gimimo metų jubiliejui paminėti.

Esame dėkingi geradariams: Kauno miesto savivaldybei, UAB „FUDO“ (Gintaras Aleknavičius), partneriams: Kauno įgulos karininkų ramovei (viršininkas mjr. Donatas Mazurkevičius), Kauno „Europe direct“ centrui (vadovė Diana Lukoševičiūtė-

Burneikienė), LR Seimo narui Kaziui Starkevičiui, Kazimierui Nausėdai, už paramą organizuojant šventę.

Apie sudėtingą, bet labai svarbų lietuviškos knygos kelią Mažojoje Lietuvoje, Lenkijoje, Seinų krašte, nuo Spaudos draudimo laikotarpio iki dabar kalbėjo Punsko „Aušros“ leidyklos vyriausasis redaktorius, rašytojas Sigitas Birgelis. Išsamiai pranešime svečias apžvelgė lietuviškos knygos kelią, kuris sietinas su domininkonų atvykimu į Seiną (apie 1610 metus). Jo žodžiai, kad „tapatybę praranda me, kai nepastebime, kas vyks ta šalia mūsų ir mumyse, kai įvykių tékmėje nesugebame atskirti, kas svarbu, kai nepasimokome iš praeities klaidų“, priminė, kokią atsakomybę turime priimti mes, atversdami istorijos puslapius, tēsdami laisvo lietuviško žodžio puose-lėtojų darbus.

Apie Lietuvos knygnešių ir daraktorių kelius, paminklus jiem ir jų atminimo jamžinimą bylojo pristatomas naujos knygos „Lietuvos knygnešiai ir daraktoriai“ antrasis tomas, kuri parengė Benjaminas Kaluškevičius ir Kazys Misius, išleido „Diemedžio“ leidykla. Etnografinių regionų metams skirta unikali knyga „Kazys Šimonis. Kryžių, koplytstulpiai ir stogastulpiai piešiniai“ (sudarytoja Nijolė Tuménienė).

Meninę programą „M.K. Oginskis. Tėvynėi skirių turus, darbus ir gyvenimą“, skirtą M.K. Oginskio metams, dovanoto žymi pianistė Švėsė Čepliauskaitė ir švenčių globėjas ir vedėjas aktorius Petras Venslovas.

Šventės svečiams pristatyta paroda „Knygos šviesuoliai ekslibrisuose“, parengta iš

draugijos narių – Vytauto Gocento, Domo Akstino, Juozo Rimkaus, rinkinių.

Programoje dalyvavo Kauno rašytojai, leidėjai, vyko mažoji knygų mugė, kurioje svečiai susipažino su 2014–2015 metų knygų kraite. Naujausius leidinius, rašytojų kūrybą apžvelgė Valdas Kubilius, Vidmantas Elmiškis-Kiaušas.

Pamästymus apie knygą, kūrybą išsakė rašytojas, žurnalistas, draugijos leidinių redaktorius Laimonas Inis. Rašytojai, akcijos „Lietuva skaito“ dalyviai Stanislovas Abromavičius, Vladas Vaitkevičius, prelatas Vytautas Steponas Vaičiūnas, Nijolė Raižytė, Indrė Sekevičienė, Lina Petrusišienė, Saulutė Genovaitė Markauskaitė, Ramutė Bidienė, Inga Stepukoniene pavidalijo kūrybos naujienomis.

Šventės kulminacija – konkurso „2014–2015 metų knygų kraite“ laureatų apdovanojimai. Nominacija „Lietuvos etnografinių regionų metų tematiką atspindintis leidinys“ skirta Punsko „Aušros“ leidyklai, spaustuvei „Morkūnas ir Ko“, rašytojo Laimono Inio knygai „Baltas kurėnas“. Turiningiausios istoriografijos knygos autoriais pripažinti Benjaminas Kaluškevičius, Kazys Misius už knygos „Lietuvos knygnešiai ir daraktoriai“ antroji tomė, Saulutė Genovaitė Markauskaitė už leidinį „Krenava laiko tékmėje“ ir Leidybos idėjų centras. Gražiausio dizaino ir poligrafijos leidinio nominacija skirta prelato Vytauto Stepono Vaičiūno knygai „Pažvelk Dievybei į akis“, Jono Lukšės „Kryždirbystės kūriniai ir mediniai paminklai“ ir Tautvydui Majauskui.

Dalia POŠKIENĖ

Paminėtas Steigiamojo Seimo 95-metis

Lietuvos Steigiamojo Seimo atidarymas ir pirmasis posėdis įvyko 1920 metų gegužės 15 dieną. 95 metų sukaktis pa-minėta Kauno Maironio universitetinėje gimnazijoje. Šiam pastate ir padėti valstybin-gumo pamatai. Čia 1920–1927 metais dirbo Lietuvos Steigiamasis Seimas bei I, II, III Seimai.

I šventę atvyko daug garbingų svečių: LR Seimo narė Vincė Vaidevutė Margevičienė, prelatas, habil.dr., prof. Vytautas Steponas Vaičiūnas, LR Seimo Parlamentarizmo istorijos ir atminimo jamžinimo skyriaus vedėja Angonita Rupštė, Kauno savivaldybės vicemeras Simonas Kairys, miesto tarybos nariai Gintarė Skaistė, Gediminas Budnikas,

tremtinių brolijos „Lapteviečiai“ pirmininkas Jonas Markauskas, Dobilas Ralys ir kiti.

Renginyje nuskambėjo svečių sveikinimo kalbos, istorijos mokytojų pranešimai, koncertavo gimnazijos mergaičių ansamblis. Sveikinimo žodį tarusi LR Seimo narė V.V. Margevi-

cienė gerus žodžius skyrė gimnazijos moksleiviams: „Mairo-nio dvasia jūsų gimnazijoje gyva. Jāmačiau atėjusičia, jūsų moks-leivių aktyve“. Prelatas V.S. Vaičiūnas linkėjo visiems būti tvirtiems kaip ažuolams, Dievo palaimos ir gražiausios ateities jaunimui.

Audronė KAMINSKIENĖ

Partizanų pagerbimo dieną prisimintos senos ir duotas naujos priesaikos

Valkų kalvoje buvo prisimintos Valkų mūšio akimirkos, džiuijamasi narsiai Suvalkijos partizanų gynyba – centre Arvydas Pyragas ir Zenonas Rakauskas (kairėje)

(atkelta iš 1 psl.)

Ji sakė, jog kurti partizaninę muziką įkvėpia kovotojų už Lietuvos laisvę prisiminimai, liudininkų pasakojimai.

Koncertu šventinė programa nesibaigė – Suvalkijos šaulių 4-osios rinktinės jaunieji šauliai žygiavo į Valkų kalvas, rajono moksleiviai į jas mynė dviračiais. Nors žygiams oras nebuvo palankus, nes beveik ištisai merkė šaltas pavasario lietus, jaunimo ryžto tai nenu-slopino. „Bailių, besidairančių į dangų, nebubo – juk važiuojame nulenkti galvą partizanų žūties vietose, prisiminti jų drąsą ir pasiaukojimą“, – sakė Lukšių gimnazijos mokytoja, dviračių žygio organizatorė Stasė Burkšaitienė. Atgautijė-

gas po kelionės keleiviai galėjo besivaišindami kareiviška koše.

Valkose dar kartą buvo prisimintos svarbaus ir nemažai partizanų aukų pareikalavusio mūšio akimirkos, apie kurias kalbėjo Lietuvos politinių kaliniai ir tremtinių sajungos Šakių filialo nariai. Sioje įsimintoje vietoje, prie Siesarties ištakų, šaulio priesaiką davė keturi rajono vyrai: Vilhelm Haase, Rimantas Simokaitis, Mil-daras Skripka ir Irmantas Dovyda. Jie įsiliejo į Suvalkijos šaulių 4-osios rinktinės gretas (vadas Raimundas Mertinkaitis).

Sakių rajono laikraščio „Draugas“ inf.
Dariaus Pavalkio nuotrauka

Paminėjome Partizanų pagerbimo dieną

(atkelta iš 1 psl.)

Po filmo pasisakė buvusi Vanago ir Žaibo ryšininkė Izabelė Skliutaitė Navarackienė-Ramunė. Sunku patikėti, kad šiai tiek kančių patyrusiai moterai jau 90 metų, o jos prisiminimai – tarsi vakar buvę įvykiai.

Vėliau renginys persikelė prie „Mergelių akių“ memorialo, kur buvo pagerbtai okupantų nužudyti partizanai, vaišinamas kareiviška koše, apžiūrima kariuomenės ginkluotė. Mane asmeniškai sujaudino bendravimas su renginyje dalyvavusiais Druskininkuose besigydančiais sužeistais ukrainiečių kariais. Kalbėjomės apie Ukrainoje vykstantį karą.

Kitą rytą vykome į Kabelių

miestelį, kuriame savo partizano kovos kelią pradėjo Briuselio karo akademijos absolventas, pulkininkas leitenantas, Pietų Lietuvos partizanų srities įkūrėjas Juozas Vitkus-Kazimieraitis. Čia Gintautas Kazlauskas jauniesiems šauliams ir kitiems renginio dalyviams išsamiai papasakojo apie Kazimieraičio partizanavimo pradžią. Apžiūrėjome medinę bažnyčią.

Grįžę į Druskininkus, gérė-jomės pavasariu dvelkiančiu kurortu. Tačiau ilgai pabūti neteko, nes skubėjome į kitą įspūdingą renginį „70 metų Kalniškės mūšio paminėjimą“, bet tai jau atskira tema.

Jonas CIMBOLAITIS

Į TS-LKD tarybą išrinkti PKTF atstovai

Patiksliname, kad TS-LKD suvažiavime į TS-LKD tarybą išrinkti Politinių kaliniai ir tremtinių frakcijos nariai: Povilas Jakučionis, Petras Musteikis, Rasa Duobaitė-Bumbulienė, Loretė Kalnikaitė, Vilhelm Haase ir Juozas Stanėnas.

Įvykiai, komentarai

Prastas pasiruošimas pergalei švęsti

Kodėl buvo nužudytas Borisas Nemcovas ir kas tai padarė, žinoma tik už storų Kremliaus sieną, prie kurių šių metų vasario 27-osios naktį žudikų kulkos nutraukė vieno iš Putino opozicijos lyderių gyvybę ir pradėtus darbus. Niekas neabejoja, kad būtent B.Nemcovo veikla, tempiant į dienos šviesą nešvarius Kremliaus vadų darbus, ir buvo jo lemtis.

Gegužės 12 dieną B. Nemcovo bendražygiai paviešino jo rengtą ataskaitą „Putinas. Karas“, kurioje juodu ant balto 64 puslapiuose parašyta apie Rusijos karių dalyvavimą karine Ukrainoje, apie patirtus nuostolius ir netgi nesiskaitymą su savais kariais. Be abejo, nepaisant sveiku protu nepaiškinamo Kremliaus neigimo, visas pasaulis supranta, kad rusų kariai kariauja Ukrainoje ir netgi atlieka pagrindinį vaidmenį kovose su Ukrainos kariais, todėl bet kokia nauja informacija nesulėjia nuostabos.

Tačiau ataskaitos paviešinimo faktas yra toks svarbus, kad net Rusijos žiniasklaida nutekėjo neignoruoti. Galbūt suprasta, kad vis tiek ataskai-

tą paviešins Kremliai nepaklusnios opozicijos valdomos rusiškos naujių agentūros (tai ir padarė Rusijos respublikonų partijos – liaudies laisvės partijos, kurios narys buvo B. Nemcovas, tinklapis), o gal buvo įsakyta iš to paties Kremliaus...

Žinoma, pateikiama palyginti neįšamai informacija – pavyzdžiu, nerašoma apie tai, kad Ukrainoje 2015 metų žiemą žuvusių rusų karių artimieji nesulaukia žadetų kompenzaciją. Šią ataskaitą sudaro jau ankšciau žiniasklaidoje publikuoti straipsniai ir paties B.Nemcovo surinkta informacija bei liudininkų pateiktų duomenys, įrodantys Rusijos kiniškai iš Ukrainos vidaus reikalų ir rusų karių dalyvavimą rytinėje Ukrainoje vykstančiame kare.

Ataskaitoje teigiamai, kad pernai rugpjūti Ukrainoje žuvo pusantrø šimto rusų kareivių, o šiai metais sausio–vasario mėnesiais vien prie Debaltcevës žuvo 70 rusų karių, tarp kurių 17 desantininkų iš Ivano-vo. Be to, pateikiami ir ekonominiai Rusijos nuostoliai šiaime kare: per 10 mėnesių karui iš šalies biudžeto buvo išeisti

53 milijardai rublių (0,92 milijardo eurų), dar 80 milijardų rublių (1,39 milijardo eurų) skirta regionams, kuriuose apsistoję karo pabégeliai iš Donecko ir Luhansko sričių. Paskaičiuoti iš Rusijos piliečių asmeninėi nuostoliai, patirti Rusijai prisijungus Krymą: tai 2 trilijonai rublių (0,03 trilijono eurų) prarastą atlyginimą ir 750 milijardų rublių (13,07 milijardo eurų) asmeninių santaupų.

Galime tik paspėlioti, ar nesvajojo Putinas vadinosios Didžiojo Tėvynės karo pergalės 70-mečio švēsti nuo „banderovcų ir faistų išvaduotame“ Kijeve, bet kol kas matome tik neišspildžiusios svajonės – vėl paversti Ukrainą nuolankia marionete – griuvenas. Kartais pagalvoji, ar pūsdami pompastiką ir rodydami perdėtą pasididžiavimą seniai pasenusia pergale prieš Hitlerinę Vokietiją Kremliaus strategai neturėjo tikslu užgulti netikusių savo politiką, nuteikusių prieš rusus artimiausius brolius ukrainiečius ir studentų šalį į ekonominį kracą? Juk pripažinkime – didelio susidomėjimo B. Nemcovo ataskaita pasaulyje kažkaip neužfiksuota.

Mirtis – pelnyta bausmė teroristui, bet kas už jo stovi?

Praėjusių savaitę pasirodė pranešimai, kad JAV nuteistas Džocharas Carnajevas – vienas iš brolių, 2013 metų pradžioje surengusių teroro ataką Bostone per populiarų bėgimo maratoną. Jo vyresnysis brolis žuvo tuojo po išpuolio, o jis pats buvo sučiuptas po įnirtingų gaudynių. Jungtinių Valstijų Temidė buvo griežta žmonių žudikų atžvilgiu – D. Carnejeviui skirta mirties bausmė.

Atrodytų, viskas čia parasta ir aišku – teroristai, pasiskelbę islamo kovotojais, sprogdino Bostone bombą, žuvo žmonės, policija juos sučiupo (tiksliau, vienas teroristas buvo nukautas) ir galiausiai teismas paskyrė teroristui mirties bausmę.

Tačiau šis atvejis išskirtinis tuo, kad teroristai nebuvę etniniai amerikiečiai – abu jie čečenai, išeivai iš Rusijos. O tai, kad vienas iš brolių labai pasikeitė (iš islamo radikalizmo pusė) po apsilankymo Dagestane, pakiaš mintį, kad jis ten kažkas saimoningai „apdorojo“.

Negana to, paminėjus Rusiją, kyla dar daugiau klausimų – koks šios valstybės indėlis ap-

skritai į islamistų teroristinių organizacijų veiklą? Juk Putino valdomai Rusijai neabejotinai naudinga kelti sumaištį ir baimę Vakarų valstybėse.

Bet grįžkime prie mirties bausmės temos. Galime neabejoti, kad pas mus kaip mat atsiras teigiančių, kad ir Lietuvoje reikia sugrąžinti mirties bausmę. Įdomiausia, kad taip kalbės tie, kuriems labai nepatinka Europos Sajunga, bet patinka teroristinė valstybė Rusija. Jie, žinoma, nepripažins savo mylimos putinistinės Rusijos indėlio, skatinant teroristus rengti išpuolius prieš „bloguosis Vakarus ir Ameriką“, o tai, kad noras grąžinti mirties bausmę kertasi su ES įstatymais, jiems yra palanki sąlyga kenkti Lietuvos narystei Europos Sajungoje.

Bet dar įdomiau tai, kad tokie propalinistinės ideologijos propaguotojai dažnai gyvena ne mylimoje Rusijoje, bet... nekenčiamuose Vakaruose ar Amerikoje!

Kai paskaitai komentarus populiarime socialiniame tinkle „Facebook“, pamatai, kad dažnai „koloradinės“ (taip pravardžiuojama Georgijaus

juostelė) juostelės gerbėjas gyvena kur nors Anglijoje ar Arijijoje, Ispanijoje... Tuomet apima keistas jausmas – žmogus gyvena Vakaruose, naudojasi šios sistemos sukurtomis dvasinėmis ir materialinėmis gérybėmis, tačiau... spjaudo ant Vakarų!

Kaip visa tai suprasti? Galbūt tai patologiška neapykanta, padiktuota pavydo? Bet dar labiau stebina eilinių rusų pasitikėjimas savo vadais, kurie, atrodytų, iš patriotiškumo turėtų elgtis pavyzdingai.

Kur tau! Netgi nesimpatiškojo Rusijos užsienio reikalų ministro Sergejaus Lovrovo duktė gyvena ne kur nors Rubliovkoje, bet Jungtinėse Valstijose. Ką ten ministro – V. Putino dukterys gyvena „supuvusioje“ Europoje: viena – Olandijoje, kita – Miunchene, Vokietijoje. Trumpai tariant, viso Rusijos valdžios ir verslo elito vaikai gyvena ar bent jau mokosi Vakarų Europoje arba JAV.

Neaugi né vienam iš jų nekyla mintis, kad kada nors šalia gali sprogti kokių nors carajevų padėta bomba?

Gintaras MARKEVIČIUS

Pabégeliai iš Pietų plūsta į Europą

Žiniasklaida pranešė, kad gegužės 18 dieną Briuselyje vyko Europos Sajungos užsienio reikalų ir gynybos ministru susitikimas, kuriame buvo aptariami NATO planai įkurti karines jūrų pajėgas kovai su žmonių kontrabandininkais, per Viduržemio jūrą plukdančiais nelegalius migrantus į Europą. Susitikime dalyvavę NATO vadovas Jensas Stoltenbergas perspėjo, kad tarp šių migrantų gali slėptis ir islamistų grupuočių kovotojai, o tai jau yra rimta problema.

Kai kam gali pasiodyti, kad migrantų galima neįsileisti į šalį, bet elementarus žmogišumas reikalauja nepalikti žmonių nelaimėje, o matant, kokiomis sąlygomis pabégeliai bando pasiekti išsvajotą Europą, plaukai šiaušiasi – palaikės valtys, sausakimšai prisodintos žmonių, vos laikosi ant vandens paviršiaus tik todėl, kad jūra rami. Pasiseka tiems migrantams, kuriuos laiku pastebi Italijos pakrančių apsaugos laivai. Bet daug kam ir nepasiseka... Vien tik šiai metai Viduržemio jūroje paskendo beveik du tūkstančiai (o kas galėtų tiksliai suskaičiuoti, kiek iš tikrujų?) migrantų. Kaltinti šių nelaimėlių lengvabūdiškumu jokiu būdu negalima – dažnai paaiškėja, kad jie tiesiog neturi pasirinkimo, nes kontrabandininkai juos priverčia sėsti į palaikius laivus. Tai tapo labai pelningu „verslu“, kontrabandininkai uždirba galybę pi-

nigu, kuriais, gali būti, finansuojami vadinamosios islamo valstybės ISIS kovotojai.

O europinės Viduržemio jūros pakrantės valstybėms tai tapo didžiuile problema. Ypač nuo jos kenčia Italija, per pastaruosius trejus metus turėjusi priglobti daugiau nei ketvirtį milijono tokių pabégelių, išgriebtų iš jūros. Nenuostabu, kad šalis ėmė reikalauti šią problemą spręsti Bendrijos mastu. Todėl Europos Komisija iki šių metų pabaigos tikisi parengti teisės aktus, pagal kuriuos imigrantų skaičius būtų pa-skirstytas visoms ES šalims, nustatant įpareigojančias kvotas pagal tokius kriterijus, kaip ekonomikos būklė ir gyventojų skaičius. Žinoma, ne visos ES šalys sutinka su šiai ketinimais. Prieš pasisako ispanai, anglai, prancūzai, vengrai, es-tai. Priežastis paprasta, pavyzdžiu, Ispanija pati turi didelių bėdų dėl nedarbo, Didžioji Britanija apskritai nutarė apriboti migracijos politiką, nes negali susidoroti su „pašalpų turizmu“. Žodžiu, niekas nenori papildomų rūpesčių, deja, europinės Viduržemio jūros pa-krantės valstybių negalima pa-likiti vienas su šia bėda.

Pagal numatomas kvotas Europos Komisija 207 pabė-gelius siūlo perkelti į Lietuvą. Be abejo, pas mus tikrai bus nepritariančių tokiam imigrantų įvežimui į šalį, kita ver-tus, o kur jiems dėtis?

Gintaras MARKEVIČIUS

ES Užsienio reikalų tarybos posėdyje

Užsienio reikalų ministras Linas Linkevičius gegužės 18 dieną Briuselyje dalyvavo Europos Sajungos (ES) Užsienio reikalų tarybos (URT) posėdyje.

Susitikime su NATO generaliniu sekretoriumi Jensu Stoltenbergu ES užsienio reikalų ir gynybos ministrai aptarė saugumo grėsmes ES kai-mynystėje, ypatingą dėmesį skirdami grėsmėms, kylančioms ties pietinėmis ir rytinėmis ES sienomis. Lietuvos užsienio reikalų ministras atkreipė kolegų dėmesį į Rusijos karinių pajėgų modernizavimą, intensyviais didelio masto pratybas.

Bendroje užsienio ir gynybos ministrų darbo sesijoje, aptariant pasirengimą birželio Europos Vadovų Tarybai (EVT) Bendros saugumo ir gynybos politikos klausimu bei ES saugumo strategijos peržiūrą, pabrėžtas poreikis už-

URM inf.

Sveikiname

Garbingo 85-ojo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname 1945 m. Permēs sr. buvusių tremtinę, ilgametę LPKTS Kretingos filialo tarybos narę **Leokadiją BIELINYTĘ-KAUKENIENĘ**. Tegul rytojus dovanoma Jums džiaugsmą, gerą sveikatą, dviuos ramybę, tegloboja Jus Dangiškoji Motina Švč. Mergelė Marija.

LPKTS Kretingos filialas

Nuoširdžiai sveikiname buvusių 1948-ųjų Igarkos tremtinę **Eleną VALAI-KAITĘ-RAMANAUSKIENĘ** garbingo 85-ojo jubiliejaus ir vardo dienos proga. Abi šios šventės gegužės 22-ają, tačiau 1948-aisiais ši diena Elenai atneše neapsakomą skausmą, kurio nei išmatuosi, nei aprašysi. Tą dieną iš gimnazijos suolo, iš gmtų namų, kartu su šeima, susodino į belangį traukinį ir nuvežė už Poliarinio rato, į Igarką, šalti ir badauti. Bet Tu, Elenute, atlaikė šaltį ir iškentėjai alkį, nes per gyvenimą eini, nors ir su ašaromis akyse, su skausmu širdyje, tačiau su malda ir daina lūpose.

Linkime kuo stipriausios sveikatos ir ilgų gyvenimo metų. Telaimina Tave Dievas ir globoja Švenčiausioji Mergele Marija.

Tave didžiai gerbiantys ir mylantys vieno likimo ištikimiausios draugės ir draugai igarkiečiai

Garbingo 80-ojo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname buvusių 1941 m. Altajaus krašto tremtinį, Druskininkų filialo pirminką **Gintautą KAZLAUSKĄ**.

Linkime laimingų metų, sveikatos, dvasios stiprybės, daug gražių ir prasmingų darbų Tėvynės labui.

LPKTS Druskininkų filialas, LPKTS valdyba

Jubiliejinio gimtadienio proga nuoširdžiai sveikiname LPKTS Jonavos filialo narius:

Birutę NARKIENĘ – 80-ojo,

Vitaliją JANKAUSKIENĘ – 70-ojo,

Vincentą KAŽUKAUSKĄ – 65-ojo.

Linkime stiprios sveikatos, dvasios ramybės, laimingų ilgiausiu metu ir Dievo palaimos.

LPKTS Jonavos filialas

*Nebark likimo, jei per tuos metus
Jis atneše skausmo ar nusivylimą,
Tikėk – jis ateity tikrai dosnesnis bus.
Nusišypsok, nebarb likimo,
Te šiandien sieloj muzika švelni
skambės.
Su gėlėmis draugai lai atskubės.*

Garbingo 80-ojo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname Krasnojarsko kr. tremtinę, aktyvia LPKTS Šilutės filialo narę, renginių organizatorę Marijoną **Aldoną JANAKAUSKIENĘ-SUCHOCKAITĘ**.

LPKTS Šilutės filialas

Garbingo 75-ojo gimtadienio proga sveikiname buvusių Irkutsko sr. Kačiugo r. Koršakovo gyvenvietės tremtinį **Antaną Vytautą ZDANČIŲ**. Linkime geros sveikatos, stiprybės ir Dievo palaimos.

LPKTS Lazdijų filialas

Garbingo 70-ojo jubiliejaus proga sveikiname 1948 m. Irkutsko sr. buvusių tremtinį **Eugeniją VALATKĄ**. Linkime geros sveikatos, energijos, ilgų gyvenimo metų. Te nepavargsta Jūsų darbščios rankos ir tegloboja Jūsų šeimą Dievo Motina Marija.

LPKTS Kretingos filialas

Naujos knygos

Partizanų atminimo įamžinimas

Pradžiugino Lietuvos gyventojų genocido ir rezistenčijos tyrimo centro išleistas atlasas „Šiaurės Rytų Lietuvos partizanų sritis“. Pirmoji dalis skirta Biržų krašto partizanams, Didžiosios Kovos ir Vyčio apygardoms. Informatyvus, gausiai iliustruotas leidinys papildys rašytinius šaltinius, atskleidžiančius Lietuvos pasipriešinimo sovietų okupacijai mastą, išryškins tos kovos vadų asmenybes. Albumą parengė Edita Jankauskienė, Rūta Trimoniene, Dalius Žygeliis ir Dalia Butkutė.

Tai trečioji enciklopedinio atlaso knyga, skirta Šiaurės rytų partizanų srities kovotojams. 2008 metais buvo išleista „Pielė Lietuvos partizanų sritis“, 2010 metais – „Vakarų Lietuvos partizanų sritis“. Ruošiamas antroji atlaso dalis bus skirta Algimanto apygardai, iškurtai 1947 metais, gyvavo trejus metus.

Kaip žinome, Šiaurės rytų Lietuvos partizanų sričiai priklausė Algimanto, Didžiosios Kovos, Vyčio ir Vytauto apygardos. Šioje teritorijoje pasipriešinimas okupacijai prasi-

dėjo pirmiausiai, nes sovietinė kariuomenė į Lietuvą atsibėdė 1944 metų liepos viduryje, o pajūrį pasiekė tik po trijų mėnesių. Ši teritorija pirmoji nukentėjo nuo saugumiečių operacijų, nes Didžiosios Kovos apygarda, patekus į išdaviką Juozo Albino Markulio-„Erelia“ ir Vytauto Pečiūros-„Griežto“ įtaką buvopalaužtajau 1946 metų pabaigoje. Žinoma, apygardos dariniai iš pradžių vadinosi kitais vardais, tačiau tai yra tik detalės. Kita problema, užgulūsimūs kovotojus, kad kadriniai Lietuvos kariuomenės karininkai, ypač aukštesnio laipsnio, nedalyvavo kovose. Juk Jonas Misiūnas-Žalias Velnias teturėjo viršilos laipsnį, o keli jo bendražygiai leitenantai nebuvò iš veikiančios kariuomenės dalinių, o atsargoje buvę mokytojai, valdininkai. Algimanto apygarda, iškurtą 1947 metais, gyvavo

Didžiausia albumo vertė yra paminklų, atminimo lentų žuvusiems partizanams nuotraukos, didžiųjų susirėmimų su sovietine kariuomene da-

ŠIAURĖS RYTŲ LIETUVOS PARTIZANŲ SRITIS ATLASAS

tos, aplinkybės, nuostoliai, archyvinės partizanų nuotraukos su trumpais užrašais. Galybėje išleistų knygų apie pasipriešinimo kovas ši yra išskirtinė, nes joje pateiktos tai įrodančių šaltinių Lietuvos ypatingajame archyve nuorodos. Nurodomi ir kiti šaltiniai. Tai liudytojų prisiminimai, partizanų vardynas, enciklopediniai leidiniai.

Šis albumas bus geras pagalbininkas ir mums, rašantiems pasipriešinimo kovų temomis.

Stanislovas ABROMAVIČIUS

Želvos krašto tremtiniu kelias

Želvoje buvo pristatyta knyga apie tremtinius ir politinius kalinius „Kai tévyné buvo toli...“

Puiku, kad želviečiai mokytojos Zitos Kriauciūnienės bei jos vaikaitės Gabrielės Povylėtės pastangomis émési švento reikalo atkurti savo krašto istoriją, nukentėjusių prisiminimus, nes žmogui praeitis taip pat svarbi, kaip dabartis ir ateitis.

Toli nusidriekė Želvos krašto politinių kalinių bei tremtinii kelias.

Tremtinio likimą patyrė šio krašto mokytojai, ūkininkai, šviesūs, darbštūs žmonės. Nebuvo pasigailėta net šeimų su mažamečiais vaikeliais, senelių.

Karaganda, Igarka, Irkutskas, Tomskas, Rešotai, Chabarovskas, Krasnojarskas, Archangelskas, Norilskas, Inta, Vorkuta, Magadan, Mordovija – tai vietas, kuriose kalėjo mūsų seneliai, tėvai, broliai, seserys ir ten gimę vaikeliai.

Mūsų teisėjai – Dievas ir laikas. Niekada nesustojantis bėždis laikas vakarykštis jau nuolius, baisių mūsų tautai dieñų liudininkus, šiandien paverčią žilais, sunkią gyvenimo patirtį nešančiais, bet šventai tikinciais savo krašto ateitimi.

Sukrėtė ir sugraudino jau nos 23 metų gražios mokytojos Janės Taukytės trumpa ir tragiski biografija. Istrigo aminty Alberto ir Algirdo Lišankų iš Masiulių kaimo, labai šviesių žmonių, išgyvenimai ir jų eileraščiai. Isimintinas Algimanto

manto ir Mindaugo Černiauskų rašinys, kuriame rašoma, kad tremtiniams gimtasis kraštas buvo ir liko tiesiog Lietuva.

Vartau tą knygą ir galvoju, kodėl taip atsitiko, už ką? Už ką mūsų buvusių ilgametų choror „Tremtinys“ narį Algirdą Motiejūną iš Dvareliškių kaimo (dabar jam 90 metų), tada visai jauną berniokėlį, nuteisę 10 metų lagerio? Ogi už meilę savo kraštui, už pomėgi išgyvenimus perteikti eileraščiu ar daina! Už ką išvežta jaunutę Oną Šikšnytę-Butvinskienę iš Masiulių, taip pat buvusi mūsų choristė (dabar jai 85 metai)? Už ką ištremta mano draugė ir bendramokslė Pedagoginiame institute Danguolė Bareikaitė? Už tai, kad šeima dirbo, tvarkėsi, gražiai gyveno.

Už viso to slypi mūsų sugrauti gyvenimai, palaužta sveikata, prarasta vaikystė, jaunytė, tragiskai pasibaigę žmonių likimai, užvertos durys mokslui, karjerai ir t.t.

**Tamara REINGARDTIENĖ,
LPKTS Ukmergės filialo valdybos narė**

Gyvenimo upės verpetuose

Gyvenimas – kaip upė, teka nesubédamas, atseikėdamas ir gero, ir blogo. Mūsų proseneliai, seneliai ir tévai dirbo žemę, augino vaikus, stengési gražiai ir dorai gyventi. Kai kurie visą gyvenimą pragyveno raimai: gimė, dirbo, auginovaikus ir atgulė Amžinojo polilio gimtojo kaimo kapinaitėse.

Birutės mamytė Emilija Cikanauskaitė 1909 metais gimė Amerikoje, Bostone, kur jos téveliai išvažiavo sotiesnés duonos ieškoti. Tévali dirbo, Emilia su sese Onute mokėsi. Tačiau tévas Jonas Cikanauskas labai ilgėjosi Lietuvos, neskaani buvo svetima duona, nors ir savo rankomis uždirbta. Ne galvojo apie tai, koks vargas laukia Lietuvoje. Ir tikrai – grįžę į Paparčių bažnytkaimi (daibartiname Kaišiadorių rajone), rado tik vargą ir skurdą. Bet nenuleido rankų, dirbo, prasigyveno.

Birutės tévelis Motiejus Kavaliauskas caro laikais buvo baigęs dviklasė rusiškoje mokykloje. Ir jis su tévais buvo išvykęs į Ameriką laimės ieškoti, sugrįžo į Skérių kaimą, nusipirko žemės. 1928 metais jie du sukūrė šeimą, tais pačiais metais gimė Benius. Buvo šviesūs žmonės. Namuose – radijas, prenumeravo laikraščius, žurnalus. Tévelis užrašinėjo įvairius savo krašto atsitikius, pasakojimus ir dainas. Abu giedojo bažnytiniam chore. Mamytė buvo be galio darbštī, gerai mokėjo angliskai, nes Amerikoje buvo baigusies plyniniasklases. Mokėjorašti lie tutiškai. Abu stengési, kad namuose nieko netruksty: vaikai mokytuosi, klestėtų sujungtas ūkis, suptų graži aplinka.

„Gimiau Skériuose, tévelio téviškėje. Pirmuosius žingsnius žengiau Paparčiuose, senelio téviškėje. Cia buvo mūsų namai. Broliai Benius ir Vytautas buvo už mane vyresni. Mokémės Paparčių padinėje mokykloje. Mokslus broliai tėsė Kaišiadorių gimnazijoje, o aš jau vokiecių ir sovietų okupacijos metais – Žaslių progimnazijoje. Bet taip ir nebaidiau. Pasirodo, buvome labai „pavojingi“ valdžiai, nes turėjome 24 hektarus žemės, Benius buvo partizanų ryšininkas, mokėsi ir dirbo Vilniuje. 1947 metais buvo suimtas ir nuteistas 10 metų lagerio. Po to ištrėmė į Magadano sritis Ust Umčiugą, kur jau po metų neaiškiomis aplinkybėmis žuvo ir atgulė Amžinojo poilsio Sibiro kaimo kapinėse. Taip ir nesulaukė laisvos Lietuvos, dėl kurios kovojo.

Praėjus metams po brolio suėmimo, 1948 metų gegužės 22 dieną, buvome ištrėmti į Si-

birą, Krivliaką Krasnojarsko krašte. Mamytės ir brolio Vytauto dėl laimingos atsitiktinumo namuose nebuvo, tai į Sibirą iškeliavome trise: tévelis, senelis Jonas Cikanauskas ir aš. Likę Lietuvos buvo medžiojami kaip didžiausi nusikaltėliai.

Tremtyje išbuvome aštuonerius metus. Visko teko patirti per tą sunkų laiką. Tévelis su seneliu sunkiai dirbo. Po trejų metų senelis mirė, sulaukęs 65 metų. Persavo šešioliktaį gimtadienį gavau dovaną kirvį, tad paėmus jį į rankas išėjau dirbtį į mišką. Taip taigai paukojau gražiausius savo jaunystės metus. Sibire praėjauvargomokyklą. Sukūriau šeimą su tremtiniu Jonu Jacinavičiumi.

Ačiū mamytei, kad nors pati nieko neturėjo, tačiau geru žmonių gelbėjama atsiušdavo mums siuntinių. Sako, vargas – geriausias mokytojas, suteikia mums stipry-

bės ir vilties. Mums ta viltis – sugrįžti į Lietuvą. Tai išsispildė 1956 metais. Sugrįžome. Tik senelis liko ilsėtis svetimoje žemėje. Tačiau sulaukę Lietuvos Neprisklausomybės, parivežėme palaikus ir palaidojome Paparčių kapinaitėse.

I Lietuvą sugrįžau su téveliu ir sūnumi Sauliumi. Vyras grįžo po dvejų metų. Lietuvėje mums gimė Virgutis, tačiau tragiska mirtis jį pasiglemžė. Vėliau gimė Laimutis.

Grįžę Paparčiuose kūrėme gyvenimą iš naujo. Mamytė jau gyveno savo namuose. Taigi turėjome kur sugrįžti. Vyras išdarbino Vilniuje. Aš 10 metų pragyvenau Paparčiuose. Tik gavę butą Vilniuje pagaliau pradėjome gyventi normalų gyvenimą. Baigiau buhalterių kursus ir dirbau buhaltere. Iki tremties buvau baigusi septyniasklases. Man galvoje vis kirbėjoviena mintis: mokytis. Vyraus baigė tuometinį Vilniaus inžinerinį statybos institutą. Tada atėjo eilė man. Pradėjau nuo aštuntos klasės. Turėjau gerą mokytoją – sūnų Saulių. Abu

Birutė Kavaliauskaitė (pirmoje eilėje antra iš kairės) su miško darbininkėmis. 1954 metai

Iš tremties sugrįžusi Birutė Kavaliauskaitė-Jacinavičienė (antroje eilėje, viduryje) su savaisiais. 1957 metai

mokėmės toje pačioje klasėje. Sékmingai baigiau vidurinę vaikinė mokyklą ir Vilniaus universitetą. Nors buvo sunku, dirbau, auginau vaikus ir tévams padėjau. Didelis noras viską nugalėjo. Tai buvo laiminėjusi mano gyvenimo metai.

Prie septyniolika metų palaidojau vyrą. Gyvenu jo téviškėje Pakertuose, Žiežmarių seniūnijoje. Neliūdžiu, kad arčiau aštuoniasdešimtmetis. Ką galėjo, tuo gyvenimas apdovanojo. Kas buvo bloga, užsimiršo, liko tik geri prisiminimai. Esu prisiekusi keliautoja, išvažinėjau beveik visą Europą. Dainuoju Pakertų moterų ansamblyje. Esu optimistė, neverkšlenu, džiaugiuosi Dievo duotu gyvenimu, per kurį daug atimta, bet daug ir duota.

Gerai prisimenu Antrajį pasaulinį karą

Buvo gražus birželio rytas. Artejo frontas. Dauguma Paparčių kaimo žmonių bėgo iš namų į Skérių kaime buvusį žvyro karjerą. Pasakojo, kad ten palaidoti Napaleono kariai,

nes, kasant žvyrą, buvo iškasami žmonių kaulai. Tada žmonės pasimetė, kas ką sugriebė bėgo iš namų. Vinckevidžius vedėsi karvę, jo žmona tempė kibirą pieno. Staiga pasirodė lėktuvai ir numetė bombą, kuri padaikė į kleboniją. Pastatas užsiliepsnojo. Skeveldros lėkė iki mūsų. Tą dieną grėbėme šieną, tad metėme darbus ir bėgome į Skérius. Skryniaskaudiniai užkasėme į žemę, mėsą ir drabužius sudėjome ant kieme sustatytu vežimui: jei kils gaisras, kas nors liks. Visi išbėgome, tik senelis liko... Vakarais grįždavome namo pašerti gyvulių ir pamelžti karvių. Iš pat ryto vėl išbėgdavome. Pas kaimyną Kinderevičių gyveno akla senutė. Ji atėjo gyventi pas mus. Senelis ją pamatė besimeldžiančią prie „Aušros Vartų“ Šv. Mergelės Marijos paveikslė. Galjos maldų déka Šv. Mergelė Marija išgelbėjo mūsų namus, nes dvi bombos nukrito visai prie jų, bet nesprogo. Daug paauglių žuvo arydami sprogmenis. O jų buvo višur. Ir mano broliai parsineše bombą namo, išardė. Mes, vankigaliai, lėkėme prie Krasnasiolkos kalno su gėlėmis sutikti vokiečių. Po trijų dienų atjojo trys nacių kareiviai ir paprašė pieno.

Reikėjo gyventi toliau – kaimietis nelinkes pasiduoti. Baigėsi karas, žmonės dirbo, augino vaikus. Téveliai neleido tinginiauti, visi dirbome pagal savo jėgas. Senutė mokykla buvo Paparčiuose. Didelėje klasėje – visi keturi skyriai. Mokinė mokytoja Saudargaitė iš Žemaitijos, gyvenanti didelėje, šaltoje mokykloje, todėl dažnai ateidavo pas mus pasišildyti prie krosnies. Mokiniai atnešdavo jai kas ką galėjo – taip pramisdavo. Tikybą dėstė kūnigas Petras Valatka. Buvo labai paprastas. Kartais pas mus basas ateidavo, susijuosęs virve. Jis sutvarkė Paparčių kapienes. Žmonės iš pradžių pyko, kad kapai sutvarkyti eilėmis, bet paskui susitaikė. Nacių laikais Paparčiuose veikė sovietiniai partizanai. Jų slėptuve

buvo pas Motiejū Čiuladą ant namo aukšto. Mokytoja Sauðargaitė kažką buvo blogo pasakiusi apie sovietų partizanus. Sugrįžo frontas, vėl sovietų okupacija. Kažkas paskundė. Ją perspėjo, kad yra ieškoma kareivių. Nakvoti atėjo pas mus, bet naktį atsibeldė sovietų kareiviai ir ją išsivedė. Teisė karo lauko teismas, nuteisė sušaudyti. Kareiviai varėsi ją į vakarus, kažkur Kauno apylinkėse paleido. Grįžusijį atėjo pas mus ir papasakojo: „Kai éjom kluoniui, tai prašau Dievo, kad tik ne ten sušaudytų, geriau ant kalniuko. Taip keliais dienas pavadžiojo ir paleido...“ Po to ji išvažiavo į savą Žemaitiją.

Po karo mokytojavo dvi mokytojos – B. Kavaliauskaitė iš Skérių kaimo, o kitos paverdė neprisimenu. Aš pakartotinai lankiau ketvirtą klasę. Baigusi išvažiavau į Žaslius, paskui ištrėmė į Sibirą. Grįžusi radau pasikeitusi kaimą, jau buvo sutverti kolūkiai. Ėjau ten už mamytę, ji augino mūsų sūnų Saulių. Rugius piovėme dalgiai, nebuvo jokių kitokios technikos. Dalgiaišnėdavo ir žolę, arklias vežė rugius, šieną, sodino ir kasė bulves. Kūlė kuliamaja. Buvo daug daininguų vyrų: Kaziulis (Dziedulinis), Stasiuliukas (Čiulada)... Kultūros namams vadavavo Benius Kinderevičius. Subūrė gausų chorą. Smagiai leisdavome laiką repeticijose. Dalyvaudavome dainų šventėse, net televizijoje pasirodėme. Taip ir gyvenome visi kaimyniškai, kartais pasibardami, bet greitai susitaikydami.

Prasidėjo didysis kraustymasis į gyvenvietes. Ištušėjo vienkiemiai. Negaliu be ašarų prisiminti, kaip griovė mūsų namus. Traktoriai rovė vaismedžius, trypė mamytės išpuoselėtus gėlynus. Prisimeinu, kai į gyvenvietę traktoriai tempė Žičiaus namą. Kurie suspėjo numirti, tiems pasisekė. Nemate sodybų sulygintų su žeme, kur gyventa, dirbtą, auginti vaikai. Téveliams kolūkis pastatė namuką, tačiau jis taip ir liko svetimas. Buvę kaimynai išsiskirstė. Įgyvenvietę privažiavo daug naujų žmonių, tačiau visi susvetimėjo. Dabar nuvažiuojame tik į kapines aplankyti mirusiuju, gyventi giminėje nenorėčiai...

Brolis Vytautas Kavaliauskas šiuo metu gyvena Kauno rajone, Garliavoje. Ir jis parašė atsiminimus apie baisius įvykius mūsų gimtajame krašte.“

Birutės KAVALIAUSKAITĖS-JACINEVIČIENĖS atsiminimus parengė Stanislovas ABROMAVIČIUS

Pragaro karalystėje

1953 metų gegužės 26 dieną už poliarinio rato, Taimyro pusiasalyje, Norilsko mieste, prasidėjo politinių kalinių sukilimas, kuriame dalyvavo šeši lageriai – per trisdešimt tūkstančių kalinių. Tarp jų – per tris tūkstančiai lietuvių. Sukanimas su viena pertrauka tęsėsi apie 40 dienų. Žuvo per 300 kalinių.

Ne iš piršto laužtas bolševikų posakis: „Duokite žmogų, o bylą mes jam sukurpsime“. Sunaikinti čekistui asmenį tolygu sutraiškyti uodą. Galų gale, ką reiškia vienas žmogus, jei nuo žemės paviršiaus šluodavo ištisas tautas (Krymo totorius, kalmukus, Pavolgio vokiečius, čečenus, ingušus). Su sidorojimui turėjo ištisas arsenala išmégintų priemonių. Gal tik pabuvusiam bolševikinėj mėsmalėj suprantamus kalėjimus, vadinas karceriu. Kankinimai badu, nemiga, šalčiu, oro stygiumi normaliam žmogui nesuvokiami. Dar apie vieną alinamą priemonę kažkodėl mažai rašoma – tai kalinių pervežimai – etapai. Jie galutinai pribaigdavo leisgyves aukas. Ne tik kalinius, bet ir nenuteistas tremtinį šeimas enkavēdistai veždavo sauskimšai prigrūstose gyvulinuose vagono use, pridvokusių baržų triumuose ištisus mėnesius tūkstančius kilometrų, kuo toliau į šiaurę arba alkanas Kazachstano stepes.

Vagonuose siautėjo grupėlės recidyvistų. Jie ypač skriaudė politinius kalinius. Atiminėjo drabužius, apavą ir maistą. Geresnius daiktus perduodavo sargybiniams, kurie, sustojus traukiniui, už menką kainą parduodavo gyventojams. Sargyba savo bendrus aprūpindavo rūkalais, kartais ir degtine,

žinoma, liūto dalį pasilikdavo sau. Didžioji kalinių dalis nedrįsdavo priešintis plėšikams, vienas kito neužstodavo. Neras atvejis, kai pasipriešinę kaliniai buvo subadomi peiliais ar pasmaugiami.

Du kartus per parą sargyba tirkindavo vagono vidų. Medi-nėmis kuokomis daužydavo vagonų grindis, sienas ir lubas. Iš skambesio nustatydavo, ar lentos neatšokusios, nemėginta jų atplėsti, neruošiamas pabėgimas. Tirkrimo metu kareiviai etapininkus subrukavo į vagono galą. Pereinancius į kitą vagono pusę „skaičiuodavo“ mediniai plakutkais tvodami per galvą. Dažnai „priskaičiuodavo“ per daug ar per mažai, tada procedūra kartodavosi ir kartu daugėdavo sulaužytų raktikalius, sužeistų galvų.

Per keliolika nelaisvės metų man „dykai“ teko bolševikinės imperijos geležinkeliais, upėmis ir jūromis nukakti daugiau kaip 40 tūkstančių kilometrų. Daugiau kaip pusė metų pragyventa ant ratų – apšaromojusiuose arba tvankiuose vagono use, priplėkusiuose triumuose, kratytais atvirų sunkvežimių kėbuluose, nereitai 40 laipsnių šaltyje. Kas gali paskaičiuoti, kiek etapuose mirė ar buvo nužudyta politinių kalinių, kiek jų išmėtyta pakelese? Kiek kūnų pasiglemžė rūscios Sibiro upės, ledynuotasis vandenynas?

Pirmasis pasipriešinimas

Papasakosiu apie išskirtinę kelionę, panašią į dešimties tūkstančių kitų, kurios pabagą čekistai buvo numatę Jenisejaus ar Karos jūros dugne. Apie tai liudija itin slapti dokumentai, rasti Krasnojarsko

krašto KGB archyvuose.

1952 metais iš Krasnojarsko persiuntimo lagerio Jenisejumi iš Dudinkos uostą (Taimyro pusiasalyje) buvo atplukdyta apie 1200 politinių kalinių, jaučių vyrų iš Baltijos šalių ir Vakarų Ukrainos. Tarp jų nemažai senbuvių iš Krasnojarsko lagerių, kuriuos užneramumus iš karštų Kazachstano stepių „atvésinti“ vežė į amžinojo išalo žemę. Manau, kad po metų užsiliėpsnojusio Norilsko politinių kalinių sukilimo mintis subrendo plaukiant du tūkstančius kilometrų žemyn Jenisejaus upę. Karagandiečiai, tarp jų buvo daug lietuvių, pradėjo organizuoti pasipriešinimo grupes. Pabaltijiečiai, daugiausiai buvę pogrindininkai, partizanų pagalbininkai, nepalaužti tardymu izoliatoriuse, sutiko tėsti kovą, patikėjo senų kalinių ryžtingumu ir patirtimi.

Dudinkos uoste iš baržos išlaipintus kalinius čekistai išrikiavo prie ilgo siaurojo geležinkelio vagonelių sąstato. Padalinę sausą maisto davinį (keturiems kepaliukų duonos ir po gabalą pašvinkusios žuvis), išakė lipti į vagonus. Kelionė neilga. Nuo Dudinkos uosto iki Norilsko lagerių – 100 kilometrų. Tačiau kalinių lipti į vagonus atsisakė, pareikalavo pakeisti dvokiančią žuvį. Čekistams tai buvo staigmena. Pirmą kartą „fašistai“ (taip jie vadino politinius kalinius) nepakluslo jų išakymui. Sumetė, kad nėra ko terliotis, jie pradėjo šaudyti virš galvų ir apie kojas. Užpjudę šunimis ir dažydamis automatų buožemis kalinius sulaipino į vagonus. Iš anksto sutarę vagonuose išsidestėme prie šoninių sienų. Ešelonui pajudėjus, kaliniai pa-

gal komandą pradėjo siūbuoti vagonelius. Įkinkyti keli garvežiukai trūkčiojo, buksavo vietoje, nepajégdami įveikti išscentrinės jėgos. Čekistai taratum igelti nušokinėjo nuo specialių platformų, keikdamiesi ēmę iš automatu pliekti į vagonų palubes. Suaižytų lentų atplaišos ir nuo metalinių sijų atšokusios subliuškusios kulkos kapojo ant grindų sukritisius kūnus. Gal tai ir buvo pirmas masinis kalinių pasipriešinimas Taimyro pusiasalyje.

Atkirtis

Norilsko lagerių viršininkai, iš anksto informuoti apie maištingą kontingentą, paruošė ypatingą sutikimą. Prie penkojo lagerio vartų atvežė ir į purvyną susodino apie 400 kalinių. Iš juodo debesies lyg skepetos krito baltos snaigės. Susigūžę, glausdamiesi vienas prie kito, laukėme, kada nauji šeimininkai teksis atverti lagerio vartus. Po kelių valandų pa-sirodė visa gauja čekistų patiketinių, tokų pat kalinių, kaip mes, kuriais remdavosi lagerio administratoriai. Tai ypatinos rūšies padarai. Pasveikinę triaukščiaus „matais“, jie iš karto pabrėžė, kad mus atvežė ne į sanatoriją. Vakarų Ukrainos banderininkams (taip vadino Ukrainos partizanus) paaiškino, kad čia – ne Karpatų kalnai, kur jie šaudė taikius gyventojus. Pabaltijiečiams priminė apie miškus, kuriuos šeimininkauja „banditai“. Anot jų, čia – ta šalis, kur įstatymas – tundra, o prokuronas – baltoji meška.

„Aukléjamaji“ darbą pratęsė lazdomis, kaustytais batais ir kumščiais. Daugiausiai kliuvo karagandiečiams, nes juos atpažino pagal lagerio drabu-

žius. Smarkiai sužalojo daug kalinių, iš jų kelis lietuvius. Ne-numanė tada čekistų parankiniai, kad aikštingiausieji pasirašo mirties nuosprendį. Jau po kelių dienų kai kurie iš šios gaujos krito nuo kirvių smūgių.

Ypač pasižymėjo toks Vorona. Keletui atvykėlių sulaužė šonkaulius, išmušė dantis.

Naujokai, užsigrūdinę Karagandos lagerių neramumus, buvo energingai nusitekę parsidavusiems čekistų parankiniams neleisti nebaudžiamai laipioti galvomis.

Po keleto dienų visus išskirstė po brigadas. Nakčiai nuo 22 valandos iki 6 valandos ryto barakus užrakinėdavo. Neigai trukus, tik atrakinus ryte barakus, – staigus antpuolis ir nubausti visi galvažudžiai, siautėjė prie vartų. Voroną užmušė. Čekistai apstulbo, gribėsi atsakomųjų akcijų, sodino į BURą – izoliatorių. Prasidėjo žūtbūtinė kova. 5-ajame lagerje radome daug pasiekėjų. Bendromis pastangomis, sujungus atvykėlių ir senbuvių jėgas, aktyviai pasireiškė Jonas Sustikas, Antanas Gabužis, turėjė patirtį organizuojant pasipriešinimą Karagandos lageriuose. Apie 700 karagandiečių atvežė į Miesto statybą (Gorstroj). Tarp jų – nemažas būrys jaunų, užsigrūdinusių, drąsių lietuvių. Tai Jonas Sustikas, Algimantas Ruzgys, Antanas Gabužis, Julius Aleknavičius, Petras Gataveckas, Sigitas Kajokas, Alfonsas Indrelė ir daugelis kitų.

Kiekvieno brigadininko ir kitų arsių parankinių veiksmai prieš kalinius neliko nepastebeti ir nenubausti.

(bus daugiau)
Vytautas KAZIULIONIS,
Norilsko sukilimo dalyvis

Baliui Dručkui atminti

Balys Dručkus gimė 1923 metų rugėjo 23 dieną Obelių valsčiaus Vaičėnų kaime Konstantijos ir Juozo Dručkų – neturtingų valstiečių šeimoje. 1936 metais baigė Keležerių pradinę mokyklą. Dar besimokant pradinėje mokykloje mokytojai atkreipė dėmesį į jo meninius gabumus – gražiai piešė ir drozinėjo.

1944 metais Sovietų sąjungai okupavus Lietuvą, Balys Dručkus buvo vienas iš Balio Vaičėno padėjėjų, organizuojant partizaninio pasipriešinimo būrių. Praėjus frontui, Balys Dručkus žvalgybos tikslais išvyko į Obelius. Grįžtantis namo buvo suimtas sovietinių karių ir nuvežtas į Rokiškį, kur kartu su kita suimtaisiais buvo siunčiamas į frontą. Laimei, pavyko pabėgti. Iš aplinkinių

kaimų vyru suorganizuotas partizanų būrys greitai perėmė į Vyties kuopą, kuriai vadovavo iš Vaičėnų kaimo kilęs Balys Vaičėnas. Balys Dručkus kartu su kita su partizanais 1944 metų gruodžio 26 dieną dalyvavo Antazavės šilo kautynėse. Po mūšio išblaškyta partizanų Lokio rinktinė laukė pavasario. Balys Dručkus kartu su pusbroliu Vytautu Dručkumi slėpėsi klojime įrengtame bunkeryje. Jono Ido iš Margavonių kaimo iniciatyva 1945 metų kovo 4 dieną stribai su kariškiais surado besislapsstančiuosius ir juos suėmė. Tardant jie buvo labai sumušti, buvo reikalaujama pasakyti, kur slepiasi Balys Vaičėnas ir kur laikomi partizanų ginklai. Po kelių dienų suėmė ir mane. Nieko neišgavę, mane paleido.

1945 metų balandžio 17 dieną povis tardymu suimtieji buvo siunčiami į frontą. Rikiuotėje, sodinant į mašinas, Balio Dručkui iš burnos pasipylė kraujas. Jis buvo sulaikytas nuo išvežimo ir paleistas méniesiu gydytis. 1945 metų gegužės 2 dieną per čekistinę operaciją Balys Dručkus su tėvu Juozu Dručkumi buvo suimti. Juos varant, stribai pakeliui sudegino Balio Vaičėno sodybą. Suimtą tėvą Juozą Dručkų Obelių link varė stribai Juozas Skardžiukas iš Mikonių kaimo ir Gegelevičius iš Vajetiškėlių kaimo. Tėvas, varomas priekyje, nebegirdėdamas stribų ir sūnaus žingsnių, atsisukės spėjo pamatyti gulintį ant žemės sūnų, daužomą šautuvu buožemis, spardomą kojomis. Vienas iš stribų automato buo-

žė trenkė tėvui į galvą, į tarpupetį ir surikęs: „Seni, nesidairyk!“, nuvarė tolyn. Maždaug už 400 metrų Balys Dručkus, varomas stribų Ivano Šerkšniovio iš Apeikiškio dvaro, Romo Sadausko iš Zarinkiškio kaimo, Oliaus Vilkausko iš Jučių kaimo ir Antano Sesicko iš Obelių buvo nužudytas. Mama, sesuo Antanina, dėdienė Albina Dručkienė ir aš ieškojome brolio. Vartėme sudegusių sodybos nuodėgulius, bėgiojome po griovius ir miškelius, kol pagaliau gydytojo Izidoriaus Klišonio beržyne prie pavasarinių upelių radome Balio Dručkaus kūną. Nors buvo jau apie 17–18 valanda, Balio kūnas dar nebuvó sustingęs. Matyt, buvo atsigavęs ir bandė prišliaužti prie upelio, kankinamas troškulio. Krūtinėje

matėsi keturių šautinės ir septynios d u r t i n è s žaizdos...

Laidotuvų naktį Balio Vaičėno partizanai atėjo pareikšti užuojautos. Vyrai ramino ir sakė, kad už laisvę reikia mokėti pačią aukščiausią – gyvybės kainą. O aš ir šiandien, praėjus 70 metų, negaliu pamiršti to kraupaus vaizdo: durtuva subadytas kūnas, sudaužytasveidas, kulkų suvarpyta krūtinė, ant kaktos – kruvinų plaukų sruoga ir atviros mėlynos akys, tarytum klaustu: „Už ką?“ Juk jis buvo taikaus būdo, mylėjo Tėvynę, gimbą kraštą – argi tai nusikaltimas? Andrius DRUČKUS

Neabejingi Tėvynės istorijai

Baigiantis mokslo metams, Kauno Stasio Lozoraičio vidurinės mokyklos trečių ir ketvirtų klasių pradinukams surengėme gyvąją patriotinio ugdymo pamoką – išvyką į Vilnių. Lankėmės Tuskulėnų rimties parke, Signatarų namuose ir LR Prezidentūroje. Mokinius lydėjo veiklos pradinukų mokytojos – Jūratė Valatavičienė, Alma Murzinė bei Violeta Mickevičienė, nuolat besirūpinančios ne tik dalykinį žinių sklaida, bet ir mokinį dvasiniu augimu.

Tuskulėnuose

Tuskulėnai – tai sovietinių okupantų žaurumo liudijimo vieta. Šioje teritorijoje buvo užkasami 1944–1947 metais čekistinių budelių nužudyti žmonės. Jau atkurtos nepriklasomos Lietuvos archeologai, tyrinėjė Tuskulėnų dvaro teritoriją, rado 45 duobes su 724 nužudytu žmonių palaiakais. Kaip nustatytą, tarp nužudytyų buvo 249 partizaninio karo ir neginkluoto antisovietinio pasipriešinimo dalyviai, 1941 metų Birželio sukilėliai. Nužudytu žmonių daugumą – 559 sudarė lietuvių. Cia rasti nužudyti mūsų tauatos iškilių dvasininkų – didelę dvasinę stiprybę turėjusio vyskupo Vincento Borisevičiaus ir kunigo Prano Gustaičio, keturių Marijampolės gimnazistų – antisovietinio būrelės narį Jurgį Bekampį, Alfonso Žukausko, Algimanto Gustaičio ir Vinco Barono, Žemaičių legiono vado partizano Jono Semaškos-Liepos bei kitų Lietuvos patriotų palaikai. Tūkstančiai Lietuvos patriotų už antisovietinę veiklą buvo kankinami, pasmerkiama kalėti Sovietų sąjungos atšiauriose klimato juostose, koncentracijos stovyklose, verčiami tik už duonos riekuę iki visiško išsekimo ir mirties dirbtį vergiškus darbus, kęsti pažeminiam bei smurtą. Kiek rodo surinkti statistiniai duomenys, iki 1956 metų sovietiniuose lageriuose, kalėjimuose buvo kalinta, kankinta ir nužudyta apie 90 tūkstančių Lietuvos gyventojų. Sovietinis okupantas turėjo tikslą fiziškai sunaikinti mūsų tauatą. Tai rodo vykę Stalino organizuoti kasmetiniai trėmimai, rusų kolonistų atskraustymas ištremtyjų vietą, vadinamosios „tautų draugystės“ priedanga vykdoma atvira asimiliacija.

Tuskulėnuose mus sutiko labai žvaliai nusiteikusi vyresnioji edukologė Aistė Bajorūnaitė. Ji, naudodama vaizdines priemones, mokinius supažindino su Tuskulėnų istorija. Dvaro teritorija nuo 16 amžiaus buvo žinoma kaip kara-

Tuskulėnų rimties parke, prie koplyčios-kolumbariumo

liško dvaro žemė, aptarnavusi Vilniaus pilį. Pagal architekto Karolio Podčašinskio projektą 1825 metais pastatyti dvaro rūmai ilgokai buvo Vilniaus kultūros židinys. Sovietiniais metais valdžia, slėpdama savo žvériškus nusikaltimus, ypač akylių saugojo šią teritoriją nuo pašaliečių akių. Dvaro rūmuose kurį laiką vasarodavės NKVD vadadas Juozas Bartasiūnas, uoliai prisidėjęs prie mūsų tautos naikinimo proceso. Žmonės šią mirties teritoriją vadinę „Bartasiūno vila“...

2002 metais Lietuvos Vyriausybės nutarimu čia buvo įkurtas Tuskulėnų rimties parke memorialinis kompleksas. Mokiniams buvo pateiktos edukacinės užduotys, kurias dauguma mokiniai sėkmingai išsprrendė. Paskui apsilankėme įrengtame muziejuje ir koplyčioje-kolumbariume. Koplyčia-kolumbariumas pastatyta pagal architektų Vytauto Čekanausko ir Algirdo Umbrasų projektą ir atidaryta 2004 metų Vėlinių dieną. Jos vidū juosia įrengtų kriptų galerija. Kriptose sudėti karsteliai su nužudytu žmonių palaikais.

Signatarų namuose

Šiek tiek pasivaikščioje išraizgtomis Vilniaus senamiesčio gatvėmis, pasukome į Signatarų namus, kuriuose 1918 metų vasario 16 dieną buvo pasirašytas Lietuvos Valstybės atkūrimo Aktas. Jo reikėjo laukti net 123 metus, kada po trečiojo Lietuvos–Lenkijos valstybės padalijimo, 1795 metais Lietuvą prariojo Rusijos imperijos nasrai. Išžemėlapio buvo išbrauktas Lietuvos vardas, tačiau jos gyvibingosios dvasios okupantai neįstengė numarinti.

Signatarų namuose ekskursantus lydėjusios gidės supažindino su pastato paskirtimi ir jame įrengta ekspozicija, su istorinių Aktaų pasirašiusių žmonių gyvenimu, veikla, dailininko Rimgaudo Žebenkos nutapytais jų portretais. Mokiniamas į akis krito dr. Jono Basanavičiaus relikvinių daiktai – skry-

bėlė, lazda, kelioninės skrynos, jo įsigytas pirmasis pasaulyje garso įrašymo prietaisas – Tomo Edisono fonografas, skulptūrėlės, paveikslai, JAV lietuvių anglakasių dovanotas suvenyras... Tarsi gyvai susitikta su pačiu daktaru Jonu Basanavičiumi – tautos patriarchu, kurio veikla nepaprastai didelė, atkuriant mūsų valstybę, žadinant žmonių tautinę sąmonę.

LR Prezidentūroje

Ir štai Lietuvos Respublikos Prezidentūra. Lietuvos prezidento instituciją įkūrė Valstybės Taryba 1919 metais ir tų pačių metų balandžio 4 dieną įšrinko Antaną Smetoną pirmuoju Lietuvos prezidentu. 1920 metų birželio mėnesį paskelbtoje Laikinoje Konstitucijoje buvo įtvirtinta nuostata, jog Lietuvos prezidentą renka Seimas. Pirmuoju konstituciniu prezidentu buvo išrinktas Aleksandras Stulginskis, valstybės vadovu išbuvięs iki 1926 metų birželio.

Trečiasis Seimas 1926 metų birželio 7 dieną Prezidentu išrinko Kazį Grinių, kuris gruodžio 17 dieną buvo priverstas atsistatydinti. Gruodžio 19 dieną Prezidentu antrą kartą išrinktas Antanas Smetona.

Ketvirtuoju konstituciniu Lietuvos Prezidentu Lietuvos Respublikos Seimas 2009 metų kovo 12 dienos Deklaracija pripažino kovo jusios su okupacija Lietuvos vadovą Joną Žemaitį–Vytautą. Prezidentūros posėdžių salėje kabo Lietuvos prezidentų portretai, tačiau savo gyvibę už Lietuvos Laisvę paaukojusio prezidento Jono Žemaičio portreto néra. Kodėl? – paklausėme mus lydėjusio gido. Atsakymas – čia kabo tik išrinktų Lietuvos prezidentų portretai...

Greitai baigėsi diena. Į namus mokiniai grįžo su didele kraitele įspūdžių, kuriuos žadėjo išdalyti ir savo tėveliams, kad sujais dar kartą drauge paslaikytų Lietuvos istorijos puslapius.

**Zigmas TAMAKAUSKAS,
LPKTS tarybos narys**

Naujos knygos

Ne vien gintarais pasipuošus...

Kai naujos knygos pratarėje ar autoriaus baigiamajame žodyje perskaitome, jog tai – papildytas ir atnaujintas leidimas, širdi užtvindo džiaugsmo banga. Tai liudija, jog knyga reikalinga, kad skaitytojas jos pasigedo. Antrą papildytą leidimą parengė ir naujai išleido knygos „Šiaurės Karšuva“ autorai Junona ir Vytenis Almonaitienai. Knyga skiriamai keliautojams ir ne tik jiems. Čia kiekvienas ras jdomios informacijos, atskleistų nežinomų faktų, ypač aprašomo krašto žmonės. Knyga dedikuota šviesios atminties žymios pedagogės, politikės Zitos Lazdauskienei atminimui.

„Šiaurės Karšuva“ nemazos apimties – 350 psl. Knyga gausiai iliustruota nuotraukomis, piešiniais, žemėlapių fragmentais, net atvirukais. Išsamiai, bet glausta informacija, parangta naudojantis istoriniaiškintiniai, mokslinių darbų interpalais, autorių surinkta medžiaga apie įvairių laikotarpio žmones, įvykius, knygai teikiā solidumo. Nors tituliniame knygos puslapyje rašoma, jog tai keliautojo po Šilalės kraštą žinynas, jis gali būti padėta į lentyną šalia isorijos vadovelių ar enciklopediją.

Knygos pirmieji puslapiai supažindina skaitytoją su Šilale, kurios atsiradimą istorikai datuoja 16 amžiumi. Miestas kūrėsi ir ištvirtino prie dvaro, kurį beveik 200 metų valdė Žemaitijos didbajorių Orvydų giminė. Laiko tékmė keitė Šilalės veidą, į šio miesto istoriją įsiraše nauji įvykių, asmenybės, architektūros stilai, atsirado nauji papročiai, kito istorinė sankloda. Kiekviena lankytina vietovė išsamiai aprašyta nuo seniausių laikų iki šių dienų, pristato ižymūs to krašto žmonės. Su meile aprašyti vietovę puošiantys piliakalniai, regioniniai parkai, savyti kaimai, vaizdingi slėniai, atminimo paminklai ir istorinės sodybos.

Rodos, tokia nedidelė mūsų Lietuva, dar mažesnė Šiaurės Karšuva – o kiek brangakmenių čia randame! Ne tik gintarais, bet perlais ir brangiaisiais deimantais pasipuošusi ši Lietuvos vietovė. Tik mokėkime juos pamatyti ir pozityviai vertinti. Taip, kaip Junona ir Vytenis Almonaitienai.

Nuo Lauryno Ivinskio atminimo įamžinimui skirtos informacinių lento, skelbiančios, jog pirmųjų lietuviš-

kų kalendorių „Metskaitlių ūkiškų“ rengėjas ir išleidėjas buvo pakrikštystas senojoje Šilalės bažnyčioje. Kaltinėnuose, jau mūsų laikais, pastatytas medinis paminklas Vytautui Didžiajam ir pergalei Žalgirio mūšyje – kur dar šiandien statomi paminklai Vytauto Didžiojo garbei Lietuvoje?! Kad Kutaliuose gimė būsimasis Lietuvos prezidentas A. Stulginskis ir jo atminimui pasodintas parkas, taip pat sužinome iš šios knygos. Bijotų apylinkėse puikuojasi D. Poškos baubliai, kartu pateikiama ir informacijos apie D. Poškos kūrybą, jo asmenybę. Upynos apylinkėse akį patraukia didingas granito paminklas žuvusiems Upynos krašto partizanams atminti. Nepamiršti mūsų didvyriai lakūnai S. Darius ir S. Girėnas. Atnaujinta S. Dariaus gimtoji sodyba Upynos apylinkėse, o Judrėnų apylinkėje – S. Girėno gimtinė.

Jei sakome, kad geriau vie nä kartą pamatyti, nei dešimt kartų išgirsti, tai šiuo atveju geriau perskaityti knygą, užuot gaudžius informaciją apie ją ne iš pirmų lūpų. Juoba kad ją parangė – beje nebe pirmą ir ne antrą – socialinių mokslų daktarę, Kauno technologijos universiteto docentę, psychologę Junoną Almonaitienę ir istoriką, Vytauto Didžiojo universiteto humanitarinių mokslų daktaras, Istorijos katedros docentas Vytenis Almonaitis. Svarbiausia, mokslinių tyrimų kryptį abu mokslininkai pasirinko 14 amžiaus pabaigos–15 amžiaus pradžios Lietuvos valstybės istoriją, susiedami istorinius įvykius su šių dienų realiomis. Belieka knygai palinkėti ilgabūtį skaitomai, o autoriams – naujų prasmungų leidinių.

Aušra SUOPYTĖ

